

PLASTISCHE OPVOEDING
MODE- EN MAATKLEDING DAMES
DERDE GRAAD BSO - DERDE LEERJAAR

LEERPLAN SECUNDAIR ONDERWIJS

September 2003
LICAP – BRUSSEL D/2003/0279/019

**PLASTISCHE OPVOEDING
2 UUR PER WEEK**

**MODE- EN MAATKLEDING DAMES
DERDE GRAAD BSO - DERDE LEERJAAR**

LEERPLAN SECUNDAIR ONDERWIJS

LICAP – BRUSSEL D/2003/0279/019
September 2003

Vlaams Verbond van het Katholiek Secundair Onderwijs
Guimardstraat 1, 1040 Brussel

Inhoud

1	VISIETEKST	5
2	BEGINSITUATIE.....	7
3	ALGEMENE DOELSTELLINGEN	7
4	ALGEMENE PEDAGOGISCH-DIDACTISCHE WENKEN.....	8
5	LEERPLANDOELSTELLINGEN, LEERINHouden EN PEDAGOGISCH-DIDACTISCHE WENKEN	8
5.1	Modetekenen.....	8
5.2	Kleurenleer	9
5.3	Presentatietechnieken.....	10
5.4	Etalage	10
	PEDAGOGISCH-DIDACTISCHE WENKEN	11
5	EVALUATIE	15
6	MINIMALE MATERIËLE VEREISTEN	15
6.1	Inrichting van het vaklokaal.....	15
6.2	Specifieke uitrusting voor de zone etalage	16
6.3	Uitrusting, beschikbaar in de school	16
7	BIBLIOGRAFIE	17
7.1	Kunstbeschouwing als inspiratiebron.....	17
7.2	Bijzondere didactiek en methodiek: algemeen	17
7.3	Bijzondere didactiek en methodiek: modetekenen	18
7.4	Tijdschriften	18

1 VISIETEKST

Plastische opvoeding is een wezenlijk en noodzakelijk onderdeel van de algemene vorming van iedereen.

Zij wil de jongeren helpen bij het zoeken naar zichzelf en hun plaats in de maatschappij, om zo in de samenleving op een zinvolle en authentieke manier te functioneren. Een samenleving die door technologie, efficiëntie en utilitarisme gekenmerkt wordt en waaraan het onderwijs niet ontsnapt.

De toenemende vervlakking om ons heen staat in schril contrast met “het zinzoeken”, het zoeken naar authenticiteit. De nood aan verinnerlijking wordt steeds groter.

Dit steeds veranderend maatschappijbeeld heeft nood aan creatieve mensen, die inventief en origineel kunnen zijn en die steeds een oplossing vinden voor nieuwe problemen.

Plastische opvoeding ontwikkelt bij jongeren de manier van denken die aan de basis ligt van de creativiteit. Ze ontwikkelt daartoe tevens de nodige attitudes van zelfvertrouwen en verantwoordelijkheid. Door het beeldend creëren helpt Plastische opvoeding hen om hun authenticiteit te vinden en zo op te groeien tot evenwichtige volwassenen.

Jonge mensen inleiden in cultuur, raakpunten aanbieden die bijdragen tot de vorming van de universele mens, laten we bij voorkeur gebeuren vanuit het specifieke van de taal zelf.

De beeldtaal heeft, zoals iedere taal haar eigen structuur en wetmatigheden. De belangrijkste componenten: lijn, vorm en kleur beantwoorden aan de plastische eigenschappen van de waarneembare werkelijkheid, die de basis vormt van beeldtaal. Vanuit die waarneembare werkelijkheid nemen we beelden op in het visueel geheugen en in het geheugen van de tactiele waarneming. De beheersing van deze taal stelt ons in staat onze ideeën, gevoelens, ervaringen enz., te uiten. Hoe beter men deze taal beheerst, hoe meer men ermee kan uitdrukken.

Het didactisch proces evolueert van beschouwen naar creëren. Vanuit de waarneembare werkelijkheid nemen we beelden op in ons visueel geheugen.

De belangrijkste componenten van deze beschouwing zijn de natuur en de cultuur. De cultuur manifesteert zich in de ons omringende wereld, waarvan de beeldende kunst en de mediabeelden onderdelen zijn.

Door het beleven van de natuur gaan we terug naar de oorsprong, naar de bron. Het ontdekken van structuren en ordening in de natuur is voor Plastische opvoeding de grootste uitdaging.

Ieder onderwijsvak heeft een onderliggend cultuurgoed. Het onderliggend cultuurgoed van de beeldende vorming is de beeldende kunst uit het verleden en het heden. De kunstenaar toont ons op specifieke wijze zijn werkelijkheid. Kunstinitiatie zal de verbeelding opwekken, inspireren en uitnodigen om zelf te creëren.

Beeldcultuur is onder andere via de massamedia (film, tv en video) sterk aanwezig in het leven van elke dag. Jongeren krijgen niet enkel hun vorming en opleiding op school, maar worden ook gevormd door de dagelijkse media-informatie, die merendeels via beelden verloopt. Om de beeldcultuur te begrijpen is naar beelden leren kijken een eerste stap. Daarom willen we het waarnemingsvermogen bij jongeren aanscherpen en hen bewust leren omgaan met beelden, en die op een zinvolle wijze leren interpreteren.

Tijdens het creëren zal het beeldend werk van de leerlingen inhoud en betekenis krijgen. Er wordt hen

gevraagd van zelfstandig en divergent te denken en vorm te geven aan hun eigen ideeën en hun belevingsinhouden. Alleen een eerlijk, authentiek werkstuk kan een correct antwoord zijn op een opdracht van Plastische opvoeding.

Het is dan ook belangrijk dat doorheen de vorming het grootste respect en de grootste aandacht gaat naar het in vrijheid uitbouwen van een eigen visie op het gestelde probleem.

We verwachten dat het vertrouwen in eigen kunnen bij de leerlingen groeit, en dat ze op zoek gaan naar de grenzen van hun mogelijkheden. Alle vermogens worden hierbij aangesproken: niet alleen het verstand, maar ook het hart en de intuïtie. Wanneer jonge mensen voor een stuk zelf het leerproces in handen mogen nemen, leren ze ontzettend veel omtrent zichzelf en hun plaats in de maatschappij. Wie de leerlingen tijdens het creatief proces observeert, zal merken dat ze bezig zijn met zeer waardevolle dingen. Hierin zit de belangrijkste waarde van Plastische opvoeding. Het gaat om meer dan het werkstuk, het gaat om persoonlijke groei, om begrippen als creativiteit, waarderend oordelen, empathie, zorg, authenticiteit, zelfstandig denken, beelddenken, zelfvertrouwen en zelfredzaamheid, samenwerking, waardenontwikkeling, esthetisch aanvoelen, enz.

Plastische opvoeding binnen het christelijk geïnspireerd onderwijs

Het is duidelijk dat de mens meer is dan zijn kennis en zijn kunde. Hij stelt vragen naar bezinning en zingeving.

“Een eerste stap op weg naar de beleving van de dieptedimensie is opvoeden tot verwondering. Verwondering betekent: het wonder weer laten oplichten. Licht brengen in het donker van het alleen maar rationeel denken, in een wereld van verzakelijking en van vlakke vanzelfsprekendheid. Elk vak, elk aangeboden onderwerp zou een bron moeten zijn van verbazing en van verwondering. Jongeren de ervaring aanreiken van de werkelijkheid als een groot wonder is belangrijker dan het verkondigen van het mysterie. De zin voor verwondering wordt gewekt door het waarnemen van schoonheid in al haar vormen.”

Edith Cardoen

In Plastische opvoeding kan een goed klimaat geschapen worden om dieper in te gaan op de zingeving van het bestaan.

Jongeren worden geconfronteerd met de natuur en de cultuur, als inspiratiebron voor beeldende opdrachten. Het observeren van de natuur brengt inzicht in haar groeikracht, haar structuur en ordening. Ze leidt tot verwondering en bewondering en tot een zuivere esthetische beleving. Dit helpt de jongeren een eerste stap te zetten bij het ontdekken van het transcendente.

Tijdens de kunstbeschuwing zien we hoe kunstenaars hun wereld verbeeld hebben en op zoek waren naar het unieke, naar het schone, naar de zingeving van hun bestaan.

Door de beeldende communicatie, zij het beschouwend of vormgevend, gaan jongeren waarden ontdekken en zelf beleven. Elke ontmoeting met beelden is een ervaring waaruit ze kunnen groeien. Hoe intenser deze is, hoe groter de kans op een verrijkende ervaring.

Een belangrijke voorwaarde is betrokkenheid en het engagement van de leerling.

Door de beeldende expressie treden ook zij met zichzelf in dialoog. Ze uiten hun ervaringen, gevoelens, ideeën en emoties tegenover een aangeboden onderwerp op een eerlijke en authentieke wijze. Zo proberen ze binnen te dringen in zichzelf. Volgens Sint-Augustinus (4de - 5de eeuw) is dit inwendig beleven of binnendringen in onszelf een aspect van de omgang met God.

In een beeldend werk tonen ze aan de anderen wie ze zijn, wat hen bezighoudt, in een eerlijke open houding tegenover de mens, de natuur, de wereld om hen heen. Zo ervaren ze het unieke van ieder mens.

Tijdens het creatief proces wordt het werkstuk dat groeit onder de handen van de leerlingen voortdurend geëvalueerd, naar vorm en inhoud. Er worden waarden toegevoegd en nieuwe waarden ontdekt: het waarachtige, het goede, het schone. Dit zinvol gebeuren scheidt zelfvertrouwen en vormt verantwoordelijkheidszin. Het vanzelfsprekende maakt plaats voor verwondering en bewondering, die ons doen doordringen tot het wezen der dingen.

Dit is een toestand van hoogste creativiteit, waar waarden van de hoogste orde gelden. Dit is echt leven, waarin het ware geluk wordt ervaren, want het is deelnemen aan de schepping.

2 BEGINSITUATIE

De meeste leerlingen beëindigden het 2de leerjaar van de 3de graad BSO 'Moderealisatie en -verkoop'. Zij hebben via modetekeningen een basisopleiding gehad ter ondersteuning van het vak **Moderealisatie**, namelijk door middel van eigen creaties en modetekeningen trachtten ze zoveel mogelijk juiste informatie te bekomen voor de uitvoering van een model.

In de 2de graad BSO 'Moderealisatie en -presentatie' hebben de leerlingen het vak **Presentatietechnieken** gevolgd. Zij leerden er dat de presentatie en de promotie van een artikel in één groot geheel kaderen (winkelomgeving, winkelerieur en winkelinterieur). Zij verwierven basisvaardigheden inzake presentatietechnieken, werken met een bepaalde huisstijl en etaleren.

Sommige leerlingen kregen in het keuzegedeelte van de 3de graad het vak **Etalage**. Zij staan verder met betrekking tot de basisvaardigheden eigen aan het vak.

3 ALGEMENE DOELSTELLINGEN

De leerlingen ...

- nemen een eerlijke open houding aan tegenover de mens, de wereld rondom hen, de natuur en de wereld van de beeldtaal;
- ontwikkelen, door de confrontatie met de beeldende kunst, een waardeoordeel;
- over kunstwerken uit verschillende perioden en culturen;
- leren de authenticiteit van een creatie zien, waarderen en ervan genieten;
- nemen een creatieve houding aan tegenover beeldende en andere problemen;
- uiten hun gevoelens, ervaringen, ideeën en emoties op een eerlijke en authentieke wijze;
- gebruiken het plastisch verworvene in een esthetische vormgeving eigen aan de studierichting;
- zien modetekeningen als een communicatiemiddel om ideeën te verduidelijken;
- ontwikkelen en verfijnen hun gevoel voor kleur;
- hanteren presentatietechnieken en etalages om een visuele communicatie te voeren;
- zien het belang in van een goede etalage;
- voeren zelfstandig en in overleg met anderen beeldende opdrachten uit;
- verwoorden hun standpunten omtrent eigen en andermans werk en vergelijken die met de mening van anderen;
- vinden plezier en voldoening in het beeldend vermogen en genieten van de creaties van anderen.

4 ALGEMENE PEDAGOGISCH-DIDACTISCHE WENKEN

- Het is vanzelfsprekend om de twee lessen per week samen aan te bieden. Indien nodig kan men zelfs opteren om tweewekelijks een halve dag te besteden aan het vak. Op die manier kunnen grotere projecten, zoals een etalage, afgewerkt worden. Plastische opvoeding ondersteunt de beroepsprofielen verbonden met **Moderealisatie** en de **Commerciële vorming**. Dit vak is dus geen losstaand geheel maar helpt mee om de leerlingen te vormen in het zich creatief uitdrukken in functie van de gegeven opdracht.
- Voor de BSO-leerling is de beeldtaal een makkelijker communicatiemiddel om zijn ideeën te verduidelijken.
- De volgorde van de onderdelen van de leerplandoelstellingen is niet de volgorde van de lessenreeks. Men kiest de volgorde met het oog op het project dat in samenwerking met Moderealisatie en Commerciële vorming wordt gerealiseerd. Meestal is er sprake van een combinatie van doelstellingen. Opdrachten groeien ook in functie van of ter ondersteuning van de **Stages**.

5 LEERPLANDOELSTELLINGEN, LEERINHOUDEN EN PEDAGOGISCH-DIDACTISCHE WENKEN

5.1 Modetekenen

LEERPLANDOELSTELLINGEN

LEERINHOUDEN

1	Een trendplaat of een thema visualiseren als inspiratiebron	– trendplaat, thema's
2	Eigen creaties ontwerpen vanuit een gegeven thema.	– studie van de vormgeving, het kleurgebruik en de materialen
3	Modefiguur aankleden met eigen ontwerpen en uitgevoerde kledingstukken.	– het karakteristieke weergeven in juiste verhoudingen en aangepaste lijnvoering
4	Verschillende technieken toepassen bij de weergave van de modefiguur.	– aquarel – potloodtechnieken – stiften – ecoline – collage – combinatietechniek...
5	Een aangeklede modefiguur tekenen vanuit verschillende aanzichten.	– vooraanzicht – rugzicht – profielaanzicht
6	Een vlakke tekening maken van een model.	– vooraanzicht – rugzicht
7	Via schetsen oefenen op verhoudingen binnen kledingstukken.	– details en karakteristieken van het model: belijningen, naden, zakken, kragen, mouwen, ...

8	Bepaalde outfits stylen door toevoeging van accessoires, achtergrond, stalenkaart, tekst, ...	– accessoires ◦ schoenen ◦ handtassen ◦ hoofddeksels ◦ juwelen ◦ ... – achtergrond ◦ schildertechnieken ◦ fotostyling – stalenkaart ◦ kleurengamma ◦ materiaalkaart – tekst ◦ manueel of met computer
9	De modetekeningen verwerken in een sfeerbeeld (trendplaat) tot een geheel.	– Collage- en assemblagetechnieken met verschillende materialen naargelang van de opdracht

5.2 Kleurenleer

LEERPLANDOELSTELLINGEN

LEERINHOUDEN

10	Kleuren herkennen en benoemen om ze te kunnen aanduiden in een modezaak.	– kleurbenamingen ◦ hoofdkleuren ◦ afgeleide kleuren ◦ tinten en tonen ◦ seizoenskleuren ◦ modekleuren ◦ ...
11	Harmoniërende kleurencombinaties maken.	– kleurencombinaties – kleurcontrasten
12	Psychologie van de kleuren kennen om ze te kunnen toepassen in de visual merchandising van modezaken.	– kleurenpsychologie
13	Kleuren gebruiken naargelang van het ontwerp.	– kleur in functie van de vormgeving
14	Kleuren mengen om toe te passen bij presentaties, achtergronden, weergave van een outfit ...	– kleur in functie van de vormgeving

5.3 Presentatietechnieken

LEERPLANDOELSTELLINGEN

- 15 Presentatiepanelen samenstellen in functie van het thema, het modebeeld en de doelgroep.
- 16 Presentaties verzorgen in de winkel of als achtergrond in een etalage.
- 17 Paneelpresentaties met reclame kunnen inpassen als ondersteuning van de visual merchandising.
- 18 Achtergrondtechnieken toepassen als ondersteuning van de hele presentatie.

LEERINHOUDEN

- De compositie: tekst en beeld, manueel of via ICT
- Twee en driedimensionale composities met artikelen, trendplaat, ...
- Compositie met toevoeging van reclameteksten
- schilderen
- collages
- gemengde technieken
- ...

5.4 Etalage

LEERPLANDOELSTELLINGEN

- 19 Trends in hedendaagse etalages bestuderen.
- 20 Experimenteren met verschillende materialen. Nieuwe technieken aanleren.
- 21 Blikvangers of decoraties verzamelen of ontwikkelen om de artikelengroep aantrekkelijker te maken.
- 22 Thematisch etaleren (eindejaar, Valentijn, ...).
- 23 Passende artikelcombinaties uitzoeken en op een aantrekkelijke en commerciële manier presenteren.
- 24 Etalages kunnen samenstellen met kleding voor diverse doelgroepen en met verschillende artikel-

LEERINHOUDEN

- trends
- innoverende etalagetechnieken
- composities
- blikvangers
- Allerhande materialen en voorwerpen
- Innoverende etalagetechnieken
- blikvangers
  - bestaande
  - nieuwe
- decoraties
- thema-etalages
- compositieregels toepassen
- Originele combinaties
  - artikelen
  - kleuren
  - vormen
- doelgroep

branches.

- dames
- heren
- kinderen
- artikelbranches
  - kleding: rok, pantalon, jurk, vest ...
  - interieurtextiel: badlaken, keukenhandoek, ...
  - accessoires: hoeden, sjaals, juwelen, ...

25 Een etalage aanvullen met andere artikelen.

- artikelkeuze
- compositie
- etaleertechniek

PEDAGOGISCH-DIDACTISCHE WENKEN

De leerplandoelstellingen van de vier componenten (Modetekenen, Kleurenleer, Presentatietechnieken en Etalage) zullen binnen de beeldende opdrachten geïntegreerd aan bod komen. Om een zo ruim mogelijk geheel aan doelstellingen te realiseren opteren we voor een bundel van opdrachten in **werkgehelen**.

Het gegeven, bijvoorbeeld een thema, staat centraal. Vanuit verschillende opdrachten wordt er rond dit thema gewerkt. Een bundeling van opdrachten geeft de leerling beter zicht op het thema, vermits het uitgediept wordt in de verschillende deelaspecten, gaande van observatieoefeningen, het verzamelen van documentatie en informatie tot de verschillende twee – en driedimensionale beeldende opdrachten van de vier componenten.

Het is vanzelfsprekend dat er een voortdurend overleg zal zijn met de collega's van de vakken **Moderealisatie** en **Commerciële vorming**. Geïntegreerde jaarplannen zijn hier zeker aan te bevelen.

De aangereikte werkgehelen die nu volgen willen slechts de methode illustreren. Ze zijn uitnodigend bedoeld, geenszins dwingend. Het is aan de leraar om bij het bedenken van opdrachten, na het overleg met de collega's kleding, ook hier zijn creativiteit en inventiviteit aan te wenden ter aanvulling of vervanging van de opgesomde voorbeelden.

WERKGEHEEL : ZOMER

1 Waarnemingsstudie en stilering van bloemen

- Vormgeving:
- karakteristieke weergave van vorm, kleur, structuur en plasticiteit van de bloemen
  - stilering : uitzuivering van de waarneming tot de essentie
  - kleuroepassing gebruik van kleurcontrast
  - observatieoefening planten uit de 'Art Nouveau'
  - dit ontwerp kan een toepassing vinden in een stofbedrukking, presentatiepaneel, verpakking, ...

Techniek: - pastels, aquarel, stiften e.a.

Kunstbesch.: - stofbedrukkingen in de Art Nouveau, K. Blossfeldt e.a.

2 Modetekening : zomers kledingstuk (in overleg met Kleding, nadien uit te voeren)

Vormgeving: - origineel ontwerp van kledingstuk op figurine: voor- en achterzicht met detailweergave
- toepassing van het stofontwerp

- vlakke voorstellingen: voor- en achterzicht

Techniek: - figurineweergave: aquarelverf met combinatietechniek

- vlakkenvoorstellingen: potlood, stiften, pen

Beeldbesch.: - actuele mode in modemagazines

3 Presentatiepaneel met reclameslogan

Vormgeving: - samenstelling paneel met reclametekst, kledingstuk en verpakking (reclamedraagtas)

- reclamedraagtas: papieren plooi-model met verwerking tekst en beeld

- aantrekkelijke compositie met aandacht voor lay-out en kleurharmonie

Techniek: - karton, papier, plakkaatverf, spuitbussen

- toepassing ICT

Beeldbesch.: - vaklectuur: etalage

- hedendaagse, goed vormgegeven presentatiepanelen

4 Thema etalage: Zomer

Vormgeving: - presentatie van uitgevoerd kledingstuk op paspop

- toevoeging van accessoires

- decoratief paneel met ontworpen bloemmotief als blikvanger voor de etalage - achterwand

Techniek: - groot kartonnen paneel

- plakkaatverf

- etalagemateriaal

Beeldbesch.: - vaklectuur: etalage

WERKGEHEEL: MODEONTWERPER

1 Ontwerper naar eigen keuze

Vormgeving: - studie naar ontwerpen via documentatie

- opzoeken en onderzoeken van karakteristieken qua vorm, kleur, structuur en thema en deze vastleggen via schetsen, collages

Techniek: - potlood, kleurpotlood, balpen, stiften en collage

Beeldbesch.: - vaklektuur

2 Sfeerbeeld

- Vormgeving: - onderzoek van het kleurenpalet van de ontwerper
- opzoeken van de inspiratiebron
- samenstellen van een sfeerbeeld (kan in de winkel of etalage gebruikt worden)

Techniek: - collage vermengd met andere technieken zoals inkt, ecoline, krijt ....

Beeldbesch.: - vaklektuur, modebladen
- K. Schwitters

3 Modetekening met een creatie van de ontwerper

- Vormgeving: - modetekening met eenvoudig model als vertrekpunt
- hierop een bestaande creatie trachten weer te geven met oog voor detail, kleur

Techniek: - potlood, aquarel, kleurpotlood

Beeldbesch.: - vaklektuur, modebladen

4 Blikvanger(s)

- Vormgeving: - ruimtelijk werk met een typisch element, vorm of thema van de ontwerper
- deze vorm in het groot uitvoeren of hetzelfde element verschillende keren uitwerken zodat de herhaling een belangrijk beeldend element wordt

Techniek: - ijzerdraad, papierdeeg
- karton en verf
- polyeruthaan en verf

Beeldbesch.: - Niki De Saint Phal, Oldenburg, Pop Art
- grafische vaklektuur
- vaklektuur i.v.m. Decor en etalage

5 Etalage met de blikvanger(s)

- Vormgeving: - etalage opbouwen met blikvanger en andere artikels
- oog hebben voor kleur en vormcompositie

Techniek: - hanteren van de juiste presentatietechniek

Beeldbesch.: - vaklektuur i.v.m. etalages
- etalages in stad

Leerplannen van het VVKSO zijn het werk van leerplancommissies, waarin begeleiders, leraren en eventueel externe deskundigen samenwerken.

Op het voorliggende leerplan kan u als leraar ook reageren en uw opmerkingen, zowel positief als negatief, aan de leerplancommissie meedelen via e-mail (leerplannen@vvkso.vsko.be) of per brief (Dienst Leerplannen VVKSO, Guimardstraat 1, 1040 Brussel).

Vergeet niet te vermelden over welk leerplan u schrijft: vak, studierichting, graad, licapnummer.

Langs dezelfde weg kan u zich ook aanmelden om lid te worden van een leerplancommissie.

In beide gevallen zal de Dienst Leerplannen zo snel mogelijk op uw schrijven reageren.

---

5 EVALUATIE

Bij de evaluatie spreken wij een waardeoordeel uit over het resultaat van het onderwijs leerproces.

Voor Plastische opvoeding kan dit een eindproduct zijn van een vormgevende opdracht, maar tevens het niet-tastbare resultaat bij de leerlingen op het vlak van de persoonsvorming.

Leerkracht en leerlingen zijn beiden voortdurend bij dit beoordelingsproces betrokken. De leraar zal zich doorlopend moeten bezinnen over de kwaliteit van het pedagogisch-didactisch en creatief handelen.

Evaluaties gebeuren in functie van doelstellingen. Deze zijn bij de productevaluatie duidelijk omschrijfbaar.

Wij denken aan: authentiek werken, expressie van een beleving, omgaan met beeldaspecten, persoonlijke techniekbeheersing e.a.

De leer- en groeieffecten, aan de orde tijdens het proces, zoals inzet, zichzelf ontdekken, betrokkenheid bij de opdracht, doorzettingsvermogen, kritische zin, groeien naar zelfstandigheid en verantwoordelijkheid, samenwerking e.a. behoren tot de procesevaluatie.

In de vakgroep en in overleg met de directie kunnen evaluatiecriteria opgesteld worden.

Om de leerling zicht te geven op zijn eigen handelen gedurende de verschillende werkfasen binnen de opdracht, kan het nuttig zijn te werken met een werkfiche, een evaluatiestappendocument of een logboek. Hiermee kan de leerling zijn eigen werkwijze beoordelen. Deze gegevens kunnen door de leerkracht bij de beoordeling van de attitudes verwerkt worden. Samen met de productevaluatie krijgen we een correcter beeld van het totale leerproces.

De evaluatie dient om de leerlingen te confronteren met zichzelf en met de wijze waarop zij een plastisch probleem oplossen. De bedoeling is aanmoediging om het beste in zichzelf te ontdekken en te geven.

Het zal een permanente evaluatie zijn, omdat het realiseren van de doelstellingen afhankelijk zal zijn van de kwaliteit van het proces. Het mag geen beoordeling worden door middel van toetsen of proeven.

Wij zullen voldoende tijd besteden aan klassikale evaluaties. Deze bieden optimale kansen tot sociale vaardigheden, het verwoorden van eigen standpunten en het gebruik van de vakterminologie.

6 MINIMALE MATERIËLE VEREISTEN

6.1 Inrichting van het vaklokaal

Om de diverse doelen te kunnen realiseren moet er voldoende aandacht besteed worden aan het vaklokaal en de accommodatie. Een apart lokaal is dan ook een noodzaak. Door een efficiënt gebruik van het lokaal kunnen tijd en moeite gespaard worden. Het beheer van en de zorg voor dit lokaal maakt deel uit van de onderwijsopdracht van de leraar. Hij of zij kan er een eigen sfeer creëren door het werk van leerlingen, reproducties, documentatie en inspiratiebronnen op te hangen. Dit zorgt dan weer voor een creatieve werksfeer die de leerlingen zal beïnvloeden en inspireren. Het werkt bevorderlijk dat de leerlingen met eigen en andermans werk geconfronteerd worden.

Het lokaal dient vooral ruim te zijn, met grote werktafels. Deze zijn liefst voorzien van een afwasbaar en krasvrij werkblad. Onmisbaar is tenminste één spoelbak met stromend water.

Een goede verlichting is onontbeerlijk. Daarnaast zijn enkele losse spots handig bij waarnemingstekenen. Het lokaal moet kunnen verduisterd worden voor het tonen van dia's en videofilms.

Om de leraar toe te laten zelf optimaal gebruik te maken van de beeldtaal tijdens de les is een ruim bord een must. Een bijbehorend witvlak geeft niet alleen de mogelijkheid te projecteren maar men kan er ook duidelijker illustratiemateriaal tegen presenteren.

Andere presentatiewanden zijn noodzakelijk om het tweedimensionale beeldend werk van de leerlingen en allerhande inspiratiemateriaal tegen te bevestigen. Er kan verder beroep worden gedaan op de vele mogelijkheden die een school biedt om het leerlingenwerk te presenteren.

Open rekken zijn handig om ruimtelijk werk op te plaatsen.

Daar de leerlingen werken met veel verschillende materialen en gereedschappen is het noodzakelijk om over voldoende opbergruimte te beschikken, liefst met een afsluitbaar gedeelte voor het materiaal van de leraar en de school. Hierbij is het belangrijk dat de leraar voldoende aandacht besteedt aan de organisatie en zorg voor het materiaal.

Het klassieke individuele materiaal van de leerlingen voor beeldende opdrachten zoals potloden en kleurpotloden, verf en penselen, pen en stiften kan als gemeenschappelijk schoolmateriaal aangevuld worden met onder andere houtskool, zachte en oliepastels, aquarelverf, tekenpapier van allerhande formaten en kleuren.

Een klasbibliotheek met vakliteratuur, tijdschriften, boeken en documentatiemappen werkt ondersteunend en moet voor de leerlingen gemakkelijk toegankelijk zijn.

Een diaprojector, tv en video zijn eveneens wenselijk in het lokaal of in de directe omgeving.

6.2 Specifieke uitrusting voor de zone etalage

- Voldoende plaats om met het etalagemateriaal ruimtelijk te kunnen werken, etalagekasten
- Grote verplaatsbare werktafels met een glad werkblad: minimum 80 cm/120 cm
- Verplaatsbare prikboarden, panelen
- Mogelijkheid om een etalage in de ruimte op te bouwen
- Eenvoudig etalagemateriaal: nietpistool, hamer, etalagespelden ...
- Vast projectievlak
- Bord
- Voldoende bergruimte

6.3 Uitrusting, beschikbaar in de school

- Personal computer en printer, met aangepaste software voor een eenvoudig teken- en tekstverwerkingsprogramma
- Overheadprojector
- Videoprojector
- Tv-toestel
- Fotoestel

7 BIBLIOGRAFIE

7.1 Kunstbeschuwing als inspiratiebron

BLOSSFELD K., Art forms in the plant world, 120 full-page photographs, Dover publications New York, ISBN: 0- 486-24990-5.

BLOSSFELD K., Photographs, Taschen, ISBN: 3- 8228-9319-6.

CRISPOLTI, E., Il Futurismo e la moda, Balla e gli altri, Marsilio Editori, 1986, ISBN: 88-317-4938-2.

DELAUNAY, S., Art into Fashion, George Braziller, New York, 1986, ISBN: 0-8076-11-66-2.

LAING, J., WIRE, D., Encyclopedie van tekens en symbolen, Atrium.

MORRIS, W., William Morris by himself, Designs and writings, Gillian Naylor, Macdonald & Co, 1988, ISBN: 0- 356-15320-7.

WASMUTH, Russische Textil Drucke der 20 er jahre, Verlag Ernst Wasmuth, Tübingen, 1983, ISBN: 3-8030-5043 X.

7.2 Bijzondere didactiek en methodiek: algemeen

BARTLETT, J., In the garden (allerhande teken en schildertechnieken), ISBN: 0-8109-0709-7.

BENSHOP, S., BRINK, P., Sieraden, Elmar Creatief.

EVENS, I., Het complete papierboek, Canteleer, 1991.

GERRITSE, A., Het fenomeen kleur, Canteleer, De Bilt, 1978, ISBN:90 213 0055 9.

EDELKOORT, L., View on colour, Mode en informatie , trendzetter, België (jaarlijks tijdschrift).

FAITH, S., Veelzijdig papier verwerken en decoreren, Gaade.

FLUIT, S., Tekenen en Styling, Canteleer, ISBN: 90 213 0224 1.

ITTEN, J., Kunst en kleur, Canteleer, De Bilt, 1973.

PEVERILL, S., Kleurrijk textiel in het interieur, stoffen verven, beschilderen en bedrukken, Van Dishoeck, 1989, ISBN: 90 269 44446 / NUGI 422.

RADICE, J., Shopping Bag Design 2, Creative Promotional Graphics, PBC International, New York, 1986, ISBN: 0- 86636-143 X.

TURNER, R., Jewelry, Thames and Hudson.

UCHIDA S., Package design in Japan, Benedikt Taschen, 1989, ISBN 3-8228-0393-6.

7.3 Bijzondere didactiek en methodiek: modetekenen

AAFTING, B., Mode en kleding - Ontwerptekenen, Wolters-Noordhoff, Groningen.

BARGSAY, J., Anatomie voor de kunstenaar, Canteleer, De Bilt-Schoten, 1978.

BOREST-OTTO, A.C.C., e.a., Modevorming deel 1 - 2 - 3, Edu Actief, Meppel, 1996-1997.

FLUIT, S., Mode: tekenen en styling, Canteleer-Westland, De Bilt-Schoten, 1985.

HAYES, C., Tekenen en schilderen, handboek voor technieken en materialen, Helmond, 1991.

IRELAND, J.P., De illusie van de modetekening.

IVOC, Informatie over de Modetendensen. Dienst Vorming en Onderwijs, Montoyerstraat 31, 1040 Brussel.

KENNET, F., Geheimen van de Couturiers, Canteleer-Westland, Schoten, 1985.

LAVIER, J., Canteleer Kostuumgeschiedenis, Canteleer-Westland, De Bilt, 1973.

LOEFF, C., Ontwerpen en presenteren, Canteleer, 1988.

PORTNOY, E., De geklede mens, Canteleer, De Bilt, 1986.

VAN DE MEY, B., Ontwerptekenen, Wolters, Leuven, 1990.

VAN DE MEY, M., Mens en mode getekend, Antwerpen

VAN OSS, F., Textiel, Kleding, Mode, Wolters, Leuven, 1985.

VROOM, F., Mode en Kleding, Wolters, Leuven, 1986.

7.4 Tijdschriften

Tijdschrift : Inspiration – Maier.

Wegwijs in etaleren, uitgave Nationaal Instituut voor Handel en Ambacht.

Lettertekenen, uitgave. Kreatief en kundig - ISBN 9060172310/UGI64.